

Sumari - **La Paraula**, per Carles Rahola - **Nota de Viatje**, per Prudenci Bertrana - **El darrer Sàtyr**, per Xavier Monsalvatje - **La Glorieta**, (poesia) per Lluís Via - **Clarors**, per Joaquim Pla - **En Putois**, per Anatole France - **D'una cançó de la Vida Nova**, del Dante Alighieri.

La Paraula

i no fos la paraula, ha dit un gran literat dels nous temps, el mon perteneixeria als brutes armats." La paraula es la divina espasa lluminosa de nosaltres, combatents de la Bellesa y de la Patria. Volem dirla

noble, sincera, harmoniosa. Volem ferla vibrar triomfadora demunt les testes onejantes. Aqueu destí ens porta a l'esser: un desitj infinit de parlar en puresa: de dir quelcòm amb els llavis tremolosos.

Fem de la nostra paraula una obra. Que devingui joyell en les nostres mans. Mes trevallantla penósament que no perdi pas l'escalfor am que ha nascut: que no sigui pas, per obra d'artifici, una cosa morta.

La paraula ha caigut en tot temps com llevar immortal sobre les ànimes mortes: ella les ha abrandades de sa guspira eterna: les ha re-creades. Animes abatudes, que havien sigut, s'han redressat al sant conjur de la paraula y pobles en runes s'han reconstruit miraculosament per obra d'ella. La paraula ha engenrat les re-

volucions qu'han fet avensar a la humanitat. Per ella renovellà Crist el mon, enlayrantla a la més alta acció que s'hagi desenrotllat sobre la terra. Per ella nosaltres hem creat una patria nova, y s'acosta el moment en que la nostre terra, en una angoixa suprema, deslliurará a l'Hèroe que porta en ses entranyes, y serà allavors quan Catalunya dirà la paraula anhelada, com la digué Fransa per medi de Victor Hugo, y Italia pel verb de Carducci, y la terra germana de Portugal en els apòstrofes de Guerra Junqueiro, y Rússia l'ha dictada a Tolstoy y Noruegal' ha feta vibrar implacable en les poesies y 'ls drames dels constructors Ibsen y Björson... Tot aquell que la entengui s'en sentirà ferit dolsament.

La paraula, qu'és la forsa, sovint ha sigut envilida: jamay la que surt eurítmica dels nostres llabis y calenta com si fos sang del nostre propi cor: el nostre cor fet cant.

Un jorn seràn destruïdes les nostres biblioteques, els nostres museus, els nostres monuments, tota la civilisació nostra. La terra morirà silenciosament, freda y obscura. Però restará quelcòm. Y això serà la Paraula, que surará lluminosa sobre les cendres de la terra, com la consciencia de la vida de la humanitat. Lo que han dit Plató y Carlyle serà més consistent que 'l mon fràgil.

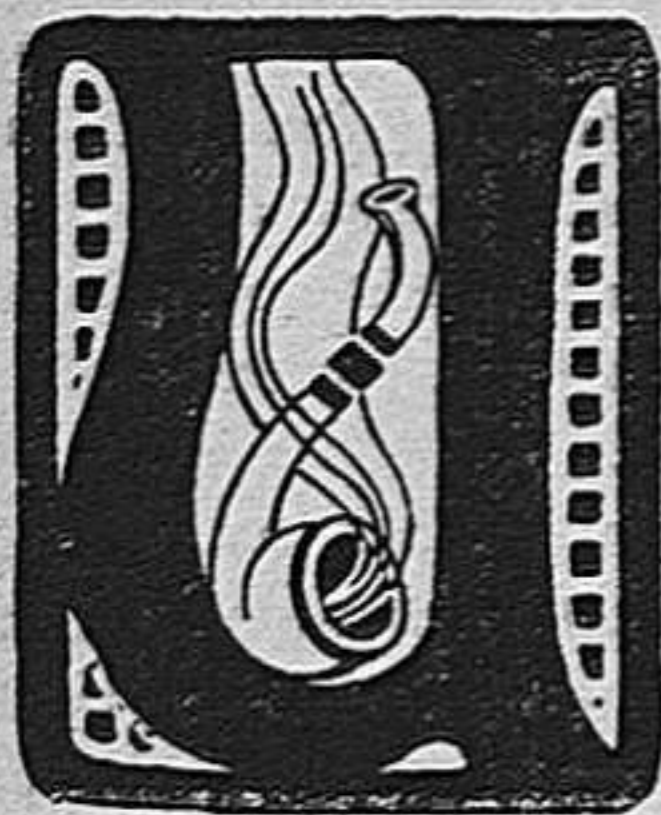
Tant debó que nosaltres poguessim dir unes

paraules belles de la bellesa que somiem y enceses de l' ideal qu' ens porta vers cimes pressentides que ajudessim à dir la paraula nova! Soldats de l' acció de la paraula, es aquest destí, y no cap altre, que 'ns porta à l' esser.

En el número de 1.er de maig publicarem dos capítols d' una NOVELA INÉDITA per Prudenci Bertrana

Nota de Viatje

n bell diumenge al matí jo viatjava filosòficament arraulit vora la portella de un vagó de tercera classe. Tenia per companys de departament un matrimoni jove, un senyor de mitja edat enrondat de maletes, enfront meu dos vellets simpàtics també am certesa marit y molla, qu' enraonaven baix am veu ronca y afalagadora talment com el parrupejar amorós de dos coloms aparellats.

Ell era alt, gròs, de fas vermellosa y arrugada; duya la *papeleta* en la cinta del barret, y somreya sempre amb aqueixa afable mueca de plaga impenitent, de jayo tranquil y vividor que comensa à perdre la xaveta. Ella era més

reposada, pansida y diminuta; anava com ell mudada y pulcre y 'l cap li trontollava.

Sense esforços podia endevinar-se qu' eren dos menestralets, poc avesats à viatjar, que partien à festa: tal volta à veure un fill, tal volta à ser padrins, tal volta à cobrar una rifeta; anèu à saber el joyós motiu que 'ls havia tret de llur casa plascèvola, silenciosa. S' admirava tot; fe y en preguntes ignoscentes; almitj de llur impaciencia infantina, de son goig paje-sívol no podien amagar certa temensa de pendre mal dins d' aquell caixó de fusta sorollat y sacudit pel terratrèmol de la marxa.

A l' estrèm del banc la parella jove no mostrava pas ni tanta ignoscencia ni tanta alegria. Ella, alta, escardalena, d' ulls blaus, cara llantiosa, mirava à son marit am cert apassionament humil y ell, enfront, am la gorra fins à les celles y la corbata torta, rabiosament vermella, plèd' una majestat pinxesca, pareixia deixar-se contemplar per misericordia com home qu' està segur de l' admiració que causa.

Vaig entendre que volia engelosirla, car li gastava bromes bestials, parlantli de carrers sospitosos, de dones revingudes, antigues amigues qu' encara l' esperaven y que tornarien aymar-lo més bè y més trassudament de lo qu' ella l' aymava. Y l' esposa, mitj en serio mitj en broma, el petaquejava indignada.

El senyor, mentres tant, llegia am gravetat un gran diari, recolsant-se en una maleta revinguda plena d' etiquetes de fondes y d' agencies de transports.

El tren corria vertiginós per la plana enjoyada y verdejanta. Els blats onejaven; demunt de les espigues passava un frisament tendríssim. Elles s' inclinaven com fent acatament an ò aquell monstre fressós y esbojerrat que les tempestejava am son hálit indomable, abrigantles am glopades de fum xardorós que 's desfeya tot seguit en un ruixim efímer.

Corriem triomfalment entre un esclat primaveral. Al lluny, sobre les montanyes blaves, s' hi esfumaven boyrines de perla; mil flores innominades de brillants coroles, amara-des de sol, matisaven els terraplens; les gines-

tes groguejaven en les esclavissades dels desmonts; al passar, en les casetes dels guardes les acacies florides ens embaumaven am llur olor ubriagant; sota 'ls ponts, en els verns de les rieres, els rossinyols hi cantaven: percebíem, otegat pel fosc retruny de les rodes, un arpegi breu y segat que 's perdía à l' instant en llunyadansa; per les portelles obertes, entrava un ventitjol tebi, misteriosament subtil y acaroador, qu' arribava fins à l' ànima, omplenantla de gratitut à la vida, y à voltes una oreneta volava paralelament à la via; la vèyem aprop seguintnos; percebíem el tornassol de ses ales, son collaret blanc, les agudes y delicades plomes de sa qua bruna, y après, am brusquetat y gentilesa, revolava enlaire convertintse en un pic negrós, incert, fins perdres en la immensitat serena y esplendorosa.

Els vellets estaven plens d' encantament. Feya estona qu' aquell espectacle, qu' aquell va-y-tot de llum y poesia 'ls tenia extasiats, muts y seriosos; llurs ulls miraven l' infinit amb una expressió de benaventurats, com si oviresin el sojorn definitiu de llurs ànimes humils y honrades, com si allò fos un avant-gust del cel que 's mereixien.

De sobte 'l tren atravessà per una maravellosa espessor de papellonetes; era un nuvol de bolves blanques que s' arremolinaven com el plomiscol arrabassat d' un signe empés per l' oratje, seguien inconscientes y amigables joguinejant à frec de la finestreta, guspirejant, brillantes, ensatinades, pures com neu daurada.

Y n' entrà una, una màgicament bellugosa y 'ls pobres vellets s' apresaren à cullir aquell borralló de primavera. Llurs mans balves, enquilosades, la perseguiren, mentres un riure esquerdat sorollava en llurs gorjes reumàtiques. Brassejaven insegurs, amb els dits overts, entumits, amb esperes lasses, febles revifalles y tremolors senils. La papelloneta s' escorria entre aquell debatre impotent. A voltes els jayos la perdien y tornaven à veurela posada en llurs propies robes y allavors, poc à poquet, am cautela, com temerosos de desfer l' insecte fràgil que pressagiava benaurances,

provaven d' enclourela dintre 'l palmell de la ma combada...

El mascle desdenyós dormía estintolat en l' angle del vagó y ella continuava mirantlo amb una ardencia d' esclaua...

En quant al senyor rodejat de son equipatge no havia pas separat la vista de son diari; ara devorava 'l folletí. En el plec que formava la plana arrugada entre ses mans robustes vaig llegirhi unes ratlles:

«La puerta se abrió impensadamente y el hijo de Tula apareció. En su diestra llevaba una pistola y apuntaba al vizconde...»

Amés en el marge del diari, aquell home previsor, hi havia apuntat am llapis el nombre del vagó y la lletra del departament: 277, C

Pera 'l proper número: D' ART SOCIAL
Carles Rahola

El darrer Sàtyr.

l Sàtyr s' havia tornat vell.

Havia vist a la terra dormida seixanta voltes. Seixanta hiverns crudels, orfes de sol, prenyats de silencis... Vosaltres, nimfes, no sou pas mortes sota la llosana de glàs que tanca 'l rabell? Tu, flauta, qu' ets perduda dintre la

neu, que 't trobaré quan el sol primaverenc fongui ta mortalla? Esquelets fantàstics de brassos contorsionats que projecteu estranyes figures demunt la neu blanca, tornarà la luxuria à florir en les branques que 'l bès de la mort ha ennegrit?...

El Sàtyr s' havia fet vell.

Ses comes eren esprimatxades y devenien tremoloses com una feble tija de jonc à la més lleugera embranzida. Quan feya vent fort tenia qu' aclofarse à rasser d' una margenada... Son cap punxagut, avans poblat d' espessa cabellera, era llis com els palets que dormien esmolats al fons de l' aigua de la font de les nimfes. En ses cuixes plenes de grans clarianes, hi tenia uns pèls aspres que li arribaven fins à ses potes de boc.

Vell y xaruch com semblava, tenia 'l cor jove y encare sa carn bullia de desitjos que no podia complaure... Les nimfes eren dolentes en gran manera... Quan veyen al pobre Sàtyr cansat de perseguirles, convensut de sa impotencia, asseures suorós tremolant nirviosament de rabia, esclaffen à riure bojament à son devant y s' aturaven mirantsel impudicament.

Aleshores el Sàtyr les malehia estimantles més que may.

Vetaquí qu' un dia devingué tan febrós, el pit li bategava tan furient, en el cap s' hi sentia unes punxades tan fortes, que pensà morir-se.

—Ah! malehides nimfes!...

Tota la nit va pensarse la manera d' atraparne una per sorpresa y estrenyer son cos bellugadís contra la palpitació de sa carn, sentir en els seus llavis cremants la frescor d' uns altres llavis humits, enmirallarse en uns ulls verts d' esperances y brillants de juvenesa... Si fes resistencia, si refugís les seves ardoroses moxaines, l' unglaria y mossegaria fins à matarla.

Quan l' horitzó comensà à sagnar y la terra à amaratar-se de desitjos, el Sàtyr feu via cap à una mota de tells que hi havia vora la torrentera y s' enfilà, amagantse dintre 'l fullàm, en el més coput de tots. Sota d' aquells arbres ombrosos, les havia vistes centenars de voltes jugar y riure.

«Me tiraré demunt de la primera que vingui y si 'm fa resistencia, si refuig mes moxaines, la mataré »

Aquesta idea giravoltava frissosa en els seus plans xardorosos y pensanthi ja hi gosava... Ah! poguer cloure una d' aquelles boques que florien impietoses, sadollarse de claror d' uns ulls d' aquells que guspirejaven burletes, fer que l' espaume del plaer inondés sa cara esborrant la mueca de dolenteria...

S' assegué, cama assí cama allà, en el primer brancam en forma de forca, y descansà tot son denerit cos sobre 'ls brassos creuats pera pensar més serenament els seus luxuriosos projectes.

Les seves punxagudes orelles estaven atentes al més petit soroll: un brí d' herba que 's dexondia ó una fulla que l' oreig feya remoure. les feyen devenir cóncaves y tremoloses.

L' ayre humit y acariciant de la nit ablanava son pellatge cremós; la música del fullatge dels tells, psalms tendres y somniosos d' una primavera que vol esclatar, acaritava 'ls seus sentits cansats de batallar dies y més dies; tota la terra semblava bressarlo amb un cant plascèvolament adormidor... El voltava una gassa de perfums forts, ubriagadors...

Y aixís passà 'l temps... Una hora, dues hores... Després, després quedà adomit profundament.

—Ah! ah! ah!... Qui 'm fa pessigolles?... Oh! ets tu, nimfa?

—Jo, jo mateixa...

—Espera...

—Què vols dir?

—Ja t' ho explicaré... Déixem baixar de l' arbre, que tinc els ossos capolats.

—Si baixes, fujo

—Tanta por te faig?

—La mare m' ha ensenyat a fugir de tu y dels homes. Diu qu' ells son dolents y que tu llenses baba verinosa com els escorpits

—T' ha enganyat. De la mateixa manera que 't dèu haver explicat la vida d' un gegant ó bé d' un drac imaginari, t' ha contat la meua historia... Les mares senten una voluptuositat estranya explicant mentides à llurs infants...

—Si baixes, fujo, sents?

—Volia baixar perquè sento desitjos de besarte. Sento la fortor de joventut que llensa ta pell fresca y voldria acarollarla perquè deu ésser suau com les coroles dels nenúfars oberts à la vesprada.

—La mare m' havia dit que tu eres vell, y que 'ls vells solsament gemegaven, entristien...

—Ho veus?

—Això qu' has dit es alegre y sembla un cant.

—Els sàtyrs no 'n son may de vells.

—Tu no n' ets?

—Tinc els cabells blancs, les cames tremoloses, els ulls enfosquits, però 'l cor sempre serà igual que 'l meu primer dia de joventut.

—La mare m' havia contat que quan els sàtyrs eren joves, en les indolentes hores de calda y quan la terra reposa, unes belles plantes s' oïen.

—Vetaquí com ta mare ha dit una veritat.

—La teva flauta muda m' havia fet creure en ta vellesa.

—Pobre infant! Ta mare també t' havia de dir qu' aleshores elles amorosien am petons humits y calents els nostres llavis de tocadors, que quan venia 'l sol fort corrien amatentes à la nostre ajuda pera cercar la flauta amortallada... Fa moltes primaveres que vaig sol pels boscos y 'ls meus llavis resten sècs, orfes de besos.

—Escolta: vols dir que si una jove nimfa, com are jo, ajuntés sa boca am la teva, tornarien aquells bells temps de goig?

—Els teus llavis traspuant frescors portarien armonioses serenades an els meus.

—No m' enganyes pas?

—Mira 'ls meus ulls francs...

—Donchs baixa.

—Beneïda sigues.

—Baixa poc à poc... ben poc à poc... aixís...

Are creua 'ls brassos darrera l' esquena.. aixís.. Y are, poc à poc, sempre poc à poc, allarga 'l cap... allarga 'ls llavis, que jo hi desfloraré un petó... aixís... Ay! ay! ay!... Dèixem, que 'm fas mal! Es vergonyós que tu lluytis amb un infant.

—La teva boca diminuta es com una ferida

oberta de poc. Sento la dolsor de sang calenta...

—La teva es verinosa.

—Tens els ulls glàucs, frets... Me fan por y m' atrauen; son apagats y misteriosos com el fons d' una gorga al finir un dia de tardor...

—Els teus llampeguen y escalfen.

—Sento com t' estremeixes y 'm sembla l' aleteig poruc d' un aucell...

—El teu cos es nuós com l' escorsa dels roures. Les teves abraçades deixen rastres morats...

—Tos pits son frescos, blancs, gustosos com un formatge del dia...

—Ets pelut y 'l teu contacte fa sagnar mon cos.

—Llenses perfum de poncella oberta al sol...

—Tu una sentor que m' ubriaga...

—¡Còm t' estimo!

—...Jo...

—Parla.

—Y jo també t' estimo.

.....
Aquella nit, les nimfes restaren quietes y palpitantes.

Les plantes brotaven esbogerrades, les flors s' obríen victorioses; l' ayre era estranyament perfumat; la terra 's cabreyava pera donar pas à llevors ja fecondades...

La flauta del vell Sàtyr cantava amorosa una cansó dolsament trista, plena de vague-tats y somnis, hermosament melòdica: una cansó suau y ardenta.

Era 'l cant d' una nova joventut.

Era 'l clam d' una altre primavera.

La glorieta

En un repeu de montanya,
en vell parch abandonat,
de mos somnis en companya
sojorno en la soletat.
Hi he bastit una cabanya
y una glorieta de canya
qu' es mon palau encantat.

Eixa gabia sempre oberta
l' omplen de dia 'ls aucells:
gran avalot hi desperta
sovint l' eixàm d' estornells;
quan fuig, am volada incerta,
sos cants la merla hi concerta
amb els cants dels passarells.

Passionera y corretjoles
un ample dossier li fan,
com a místiques estoies
soltes branques desplegant;
campanetes y violes
obrint llurs tendres coroles
la encensen com temple sant.

Prò may cap sant ni deesa
reb el puríssim perfúm,
may à dins la munió hi resa

per fervor ó per costúm;
sempre hi tresca am placidesa
el papelló d' ala encesa
y la cuqueta de llum.

Les nits tebies y calmoses
a son racer solch vetllar;
les mentes més oloroses
llur baume 'm fan respirar;
en les hores somnioses
sento les llevors frisosos
dins la terra germinar.

La lluna ab clarò esblaymada
nimba mon temple humil,
dels roures de la encontrada
travessa 'l fullàm subtil,
y guayto am vista encisada
en cada copa argentada
altra glorieta gentil.

En mon recó de montanya
qu' es bella la soletat!
Cap fal-lera aquí m' enganya
ni 'm cega cap voluptat.
M' hi he bastit una cabanya,
y una glorieta de canya
qu' es mon palau encantat.

LLUIS VÍA

(D' un llibre pròxim à publicarse)

Clarors

rop del mirador, perdut son esguart en les ombres negres de l'horitzó llunyà, Emma restaba mitj ensonyada, allargassat son cos esplendent en el balançí que movia rítmicament am la punta de son peu esquer. Prop

d'ella, distret en la contemplació d'aquell espectacle de foscor, Robert cantaba á mitja veu una cansó indefinible: una cansó de cayents populars y pretensions d'obra mestre.

—T' aburreixes, Robert—feu Emma am veu baixa... baixa... tot rompent el silenci fred, quietós, sobtat tan sols pel traqueteix igual del rellotje y per l' onatge del mar proper.

—Per què ho dius, Emma?

—Perquè ho endevino en ton esguard perdut.

—Aburrirme, no. No hi crech en l' aborrimment. Penso.

—Pensas... ¿en què pensas?

—En què?..... No ho sé del cert. Penso en la fàbrica, en el nostre amor passat... en mos jorns felissos d' estudiant: en aquells dies plaents de ma existencia.

—¡Pobre Robert! No ets felis al meu costat.

—¡Felis! paraula buida! No dignis vulgaritats, Emma. No hi ha ningú felis...

—Jo ho fora; si no 't vegés aixís.... tan distret.... tan no sé com. Si tú m' estimessis com jo à na tú.....

—Si jo t' estimés com tú à na mi...

Y en Robert, distret, se tragué la petaca de la butxaca, y encengué un tabac. La brasa colorejava de vermell sos llavis molsuts y la columna de fum... es perdía per l' estada freda y quieta.

Un silenci pregón romangué llarga estona.

—Robert: tinc son.

—Tens son. ¡Pobre Emma! Deus acudir à medis vulgars pera exteriorisar tes ansies.

—Ets crudel, Robert. Tú no m' estimes.

—Vulgar altre volta. Medint l' estimació amb el metre de les conveniencies teves.

.....
¿Ploras? No sé per què les veritats dehuen arrencar llàgrimes als febles. ¡Pobre Emma! Ets feble.

—Soc desgraciada!

—Desgraciada, no. Digas que no ets felissa. Mes' debies saberho ja que la felicitat no es res més qu' un desitj may satisfet.

—M' en vaig. La fosca em fa por. Tú em fas por. Vull plorar sola, ben sola.

—No t' en vagis, Emma. La fosca no deu ferte basarda; es una bona amiga dels tristos: es tan sols la disminució de llum; jo tampoc dec ferte por... por... ¿por de què?

—No ho sé: el meu cervell s' arbora: tinc febre.

—¡Pobre Emma meva!

—Teva, sí. Aixís vull que 'm parlis. Torna à dirrho..... teva..... ben teva, ¿sents?..... ¿veus? sembla que la lluna vulga sortir d' entre 'ls nuvols negres... mira, mira com escampa arreu sa llum d' argent: sobre la platja, sobre 'l mar que s' hi espitlla tremolós y rissant ses ones.

—¿Es aixís que 'm vols?

—Aixís, al costat meu, ben aprop meu..... ¿veus? ara no ploro: ara crec en tú; Robert, comensèm altre volta aquells plaents dies de l' existencia nostra: deixa aquesta fredor que 'm gela; vulgas viure, viure alegrement ¿què 'ns manca?

—Ens manca viure. Jo voldria *viure*, y per això no devem *comensar*. Quan les coses, els homes dihuen que 's comensen, es que malorosament s' acaven. No volguèm comensar, Emma. El comens, es quelcòm etern, infinit: sols el present de les coses ens es donat coneixer.

Es com *comensar* à contar per l' ú. L' ú no ho es pas el primer valor de l' escala. Del ú al 0 va un seguit de valors diferents. Del 0 al infinit negatiu hi va una infinitat de valors negatius. Ja veus, doncs, com l' ú es solsament el punt mitjà de l' escala: es com el *comens* de les coses dels homes.

—No t' entenc.

—¿Veus? es això qu' em posa pesarós. Tu no m' entens. Els altres tampoc volen entendre.

—Parlam d' amor. Digam que m' estimas. Petonejem. Es aixó, Robert, que dona l' alegria del viure.

—Dona l' alegria per força. Jo la sento suau, joganera, clara, la alegría del viure. Oh, Emma, si tú fosses com jo, la vida fora pera nosaltres un camí de flors.

—De flors mortes que 'ns ferien basarda: de flors tristes que 'ns ferien plorar seguidament: Ens dirien bojos. Tú, à voltes, tens excentricitats: ens dirien ridícols.

—¡El públic! (irònic) el sobirà públic, judica 'ls fets de dos sers superiors. Molt bé, Emma, molt bé.

—Per l' amor de Deu, Robert, no diguis tantes tonteries: asserenat: es el teu temperament neguitós que 't porta an aquèts extrèms. Aném Aném á dormir. Es tard.

—Tard? Tard ó d' hora. El temps està sempre en present: sempre és; may ha estat ni será.

Emma s'aixecà. Sos brassos llanguits rodejaren el coll de 'n Robert, y sos llavis, rojos y humits, cercaren els llavis molsuts de son marit.

—Aném... aném, Robert.

—Ves... deixem. Dèixem sol en la foscor; jo hi visc bé en la foscor de la nit; cap brugit me distràu: penso ni llor... mira, me sembla qu' are acabaré d' allò més bé 'l problema que dec resoldre pera la fàbrica... (parlant baix)... sí... sí, ja 'l tinc, té... un sistema de tres palanques... just.. ¡molt bé! ¡molt bé! (entusiasmada). Emma, abrassem, fesme un petó, dos petons... ja ho tinc.

—Què es lo que tens, la felicitat?

—El sistema. Abrassem, Emma!

—Aon vas...?

—Al despatx.

—¿Al despatx, are?

—Sí.

—¿Tant tard?

—¿Tard? No ho es de tard. Es aviat: es tot seguit d' haver trovat la solució.

—Jo 'm creya que venies à dormir.

—Are no; després.

—¡Sempre després!

—Dèixem viure. Viure lliure am més aficions, no tiranisantne mon esperit rebeld. Altre volta plores?

—Es molt trist això.

—Trist; quan jo 'sadollo d' alegría. Quan jotremolo de goig, ¡la fórmula! tú no capeixes l' importancia d' un estalvi tan gròs de trevall à la fàbrica!

—Vina...

—Are, no. Vaig al despatx.

Y Robert giravoltà la clau de l' aparell d' electricitat y la cambra s' enllumenà esplendorosament.

—Adéu, Emma. Fins després.

—No m' estimes.

—Sí, però vull viure; vull viure la meva vida, la que 'm dona goig. ¡Oh, Emma; si tú capissis el goig que sento ara! es el triomf que 'm dona ales, que m' ageganta, que 'm fa devenir colossalment orgullós enfront de tantes petiteses. Fins després...

Emma restà abatuda ploriquejant desconsolada.

Robert, brillants sos ulls, alt el cap y enrera sa llarga cabellera, fitant compassivament à sa muller plorosa, amb un somriure suau y manya goy, semblava Crist perdonant les grans febleses dels homes.

Després, extengué 'ls brassos en una pose suprema d' amor infinit, s' apropà à sa muller, esclatà un bes en saboca nirviosament contreta, y eixí serenament de la cambra lluminosa, camí del despatx.

A fora, la llum argentada de la lluna havia devingut més clara.

Traduccions. Putois

quell jardí de nostre infantesa,—va dir el Sr. Bergeret—aquell jardí que 's recorria tot enter en vint passes, fou pera nosaltres un mon immens, plè de rialles y d'espants.

—Te recordes d'en Putois?—va preguntar la Zoa, somriguent com solia, amb els llavis closos y el rostre sobre la costura.

—Si 'm recordo d'en Putois?... De totes les figures que passaren devant dels meus ulls quan jo era noy, la d'en Putois es la qu' ha restada més neta en ma memoria. Tinc ben presents tots els trets de sa cara y de son caràcter. Tenia 'l crani punxagut.

—El front baix—afegí la senyoreta Zoa.

Y germà y germana recitaren alternativament, am veu monòtona, amb una greujesa barroca, els articles d' una mena de filiació.

—El front baix.

—Els ulls blavosos.

—L' esguart perdut.

—Unes arrugues als polsos.

—Els pòmuls marcats, vermells y lluent.

—Ses orelles no eren pas vorejades.

—Els trets de son rostre mancaven de tota expressió.

—Ses mans, sempre en moviment, era lo únic que descobria son pensament.

—Magre, un xic corvat, feble en aparença...

—Era, en realitat, home d' una forsa rara.

—Doblava fàcilment una pesa de cent sous entre l' índex y el pulsé...

—Qu' era enorme.

—Sa veu s' arrossegava.

—Y sa paraula era melosa.

Tot d' una, el senyor Bergeret va exclamar vivament:

—Zoa, ens hem descuidat «el cabell ros y el pèl escàs.» Recomencèm.

Paulina, que havia sentit am sorpresa aquesta estranya recitació, va preguntar à son pare y à sa tia com havien pogut apendre de cor aquet tros de prosa, y per què 'l recitaven com una lletanfa.

El senyor Bergeret respongué gravement:

—Paulina: lo que acabas de sentir es un text consagrat, lilitúrgic podria dir, pera us de la familia Bergeret. Convé que 't sigui tramès, pera que no desaparegui am la teva tia y am mí. El teu avi, filla meva, el teu avi que no 'l divertien pas les tonteries, estimava aquet tros principalment en consideració à son origen. Va intitularlo «l'anatomia d'en Putois». Y acostumava à dir qu' ell preferia, baix determinats aspectes, l'anatomia d'en Putois à la de Quaresmeprenant. «Si la descripció feta per Xenóman, deya, es més sabia y més rica en termes rars y preciosos, la descripció d'en Putois la guanya de molt per la claretat de les idees y la limpidesa d'estil.» Jutjava d'aquesta manera perquè 'l doctor Ledouble, de Tours, encare no havia explicat els capítols trenta, trentaun y trentadós del quart llibre de Rabelais.

—No n' entenc un mot—digué la Paulina.

—Això es culpa de no coneixer an en Putois, filla meva. Cal que sàpigues qu' en Putois fou la figura més familiar à ma infantesa y à la de la teva tia Zoa. A cà 'l teu avi Bergeret continuament se parlava d'en Putois. Quiscú, à son torn, creya vèurel.

Paulina va preguntar:

—Però què era en Putois?

Per comptes de contestar, el senyor Bergeret va posarse à riure, y la senyoreta Bergeret també va riure, amb els llavis closos.

Paulina adreava son esguart are à l' un, are à l' altre. Trobava estrany que sa tia rigués de tant bona gana, y encare trobava més estrany que rigués d' acort y am simpatia am son germà. Y era singular, certament, car germà y germana no tenien pas el mateix tarannà.

—Papà, dígam què es lo qu' era en Putois. Ja que vols que ho sàpiga, dígamho.

—En Putois, filla meva, era jardiner. Fill d'

honorables agricultors artesians, se va establir de venedor de carbasses à St. Omer. Però no va acontentar à sa clientela y feu mals negocis. Havent deixat son comers, anava à jornal. Els que l'empleaven, no sempre tingueren motius d'alabar-lo.

Al sentir aquestes paraules, la senyoreta Bergeret, riguent encare, va dir:

—T' en recordes, Lluçia? Quan et pare no trobava demunt son escriptori el tinter, les plomes, el lacre ó les estisores, deya: «Em temo que 'n Putois haurà passat per aquí.»

—Ah!—digué 'l senyor Bergeret—en Putois no tenia pas una bona anomenada.

—Y això es tot?—preguntà la Paulina.

—No, filla meva: hi ha més. En Putois va tenir això de particular: que 'ns era conegut, familiar, y que no obstant...

—No existia pas—digué Zoa.

El senyor Bergeret va mirar à sa germana amb un ayre de reprotxe.

—Què has dit, Zoa? Per què rompre aixís l'encant? En Putois no existia Y t' atreveixes à dirho, Zoa? Podries sostenirho, Zoa? Pera afirmar que 'n Putois no va existir, que 'n Putois jamay fou, ja has considerat prou les condicions de l'existencia y els modos de l'esser? En Putois existia, germana. Veritat es qu' era amb una existencia especial.

—Cada vegada ho entenc menys—digué la Paulina descoratjada.

—La veritat se 't mostrarà clarament tot seguit, filla meva. Sàpigas que 'n Putois nasqué à la edat madura. Jo encare era petit; la tevatia ja era gran. Vivíem en una caseta dels afores de Saint-Omer. Els nostres pares hi portaven una vida tranquila y retirada, fins que foren descoberts per una vella senyora *audomaroise*, madama Conouiller, que s' estaba à son mas de Monplaisir, à cinc llegües de la vila y que resultà esser una tia de la mare. Madama Cornouiller va usar d' un dret de parentiu pera exigir que 'l pare y la mare anessin à dinar cada diumenge à Monplaisir on s' aborrien extraordinariament. Ella deya qu' era decent això de dinar en familia el diumenge y que no

més la gent mal nascuda deixava d' observar aquesta antiga costum. El pare hi plorava de fàstic à Monplaisir. Feya pena de veure 'l seu desespero. Però madama Cornouiller no s' en adonaba. Ella no s' adonaba de res. La mare tenia més valor, car sufria tant com el pare, y potser més y tot, y somreya.

—Les dones son fetes pera sufrir—digué la Zoa.

—Zoa: tot lo que viu al mon, està destinat al sufriment... Debades els nostres pares refusaven aquestes funestes invitacions. El cotxe de madama Cornouiller venia á cercarlos cada diumenge. Era forsós anar à Monplaisir; era aquesta una obligació à la qual era absolutament prohibit sustraures. Era un ordre establert que no més la revolta podia tirar per terra. Mon pare, à l' últim va revoltarse, y jurà de no acceptar ni una sola invitació més de madama Cornouiller, deixant à la mare 'l cuidado de trovar pera aquestes negatives motius decents y raons variades, qu' era de lo qu' ella era menys capassa. La nostra mare no sabia pas fingir.

—Digas, Lluçia, que no volia ferho. Hauria pogut mentir com les altres.

—En honor à la veritat s' ha de dir que quan tenia bones raons, les donava, avans qu' inventarne de dolentes. Tu deus recordar qu' un dia, à taula, va dir: «Sortosament Zoa té la coquelutxe: no anirèm pas de molt temps à Monplaisir.»

—Sí qu' es veritat—digué la Zoa.

—Vares posarte bona, Zoa. Y madama Cornouiller un dia vingué y va dir à la nostre mare: «Filla meva, espero que diumenge vindrà amb el seu marit à dinar à Monplaisir.» La mare, encarregada expressament per son marit de donar à Madama Cornouiller un vàlit motiu pera no anarhi, s' imaginà, en aquest apuro, una excusa que no era pas verdadera. «Ho sento vivament, senyora meva. Però 'ns serà impossible. Diumenge, espero al jardiner.»

«Al sentir aquestaparaula, madama Cornouiller esguardà, per la porta vidriera de la sala, el petit jardí inculte, ont els teixos y els lilas

tenien tot l'aspecte de no saber què era la podadora y de no saberho may. «Espera al jardiner? Pera què?—Pera trevallar al jardí.»

«Y la mare, havent girat involuntariament els ulls vers aquell quadro d' herbes esquerpes y de plantes migselvatjes, qu' acabava de dirne jardí, reconegué amb esglay la inversemblansa de son acudit. «Aquest home, va dir madama Cornouiller, podrà molt bé venir à trevallar al seu... jardí, el dilluns ó el dimars. Y, endemés, valdrà més aixís. El diumenje no s' ha pas de trevallar.—Entre setmana està ocupat.»

«Sovint he remarcat que les raons més absurdes y les més agafades pels cabells son les menys combatudes: desconcerten à l' adversari. Madama Cornouiller va insistir, no tant com podia esperarse d' una persona tan poc disposada à donarse per vensuda, Y alsantse de son silló va preguntar: «Còm li diu al seu jardiner?—Putois— respongué la mare sense pensarshi.

«En Putois tenia nom. Desd' allavores ja va existir. Madama Cornouiller va anarsen remugant: «Putois? Em sembla molt que 'l conec. Putois? Putois! No 'n conec d' altre. Però no recordo... On viu?—Va à jornal. Quan se 'l necessita se li fa dir à casa de l' un ó à casa de l' altre.—Ah! bé m' ho pensava prou: un gandul y un vagabond... un res de bó. No s' en fihi, filla meva.»

«En Putois desd' allavores ja tenia un caràcter.

II

En Goubin y en Joan Marteau havien vingut, y el senyor Bergeret els va posar al corrent de la conversació.

—Parlavem d' aquell qu' un dia la mare feu naixer jardiner à Saint-Omer y anomenà per son nom. Desd' allavores va obrar.

—Car mestre,—digué 'n Goubin fregant eis vidres de sos lentes—voldria fer el favor de tornar à comensar?

—Am molt gust—respongué 'l senyor Bergeret—No hi havia jardiner. El jardiner no existia pas. La mare va dir: «Espero al jardiner.» Desseguida 'l jardiner fou. Y va obrar.

—Car mestre,—va preguntar el senyor Goubin—còm va obrar si no existia?

—Es que tenia una mena d' existencia—respongué 'l senyor Bergeret.

—Vostè vol dir una existencia imaginaria—va replicar desdenyosament el senyor Goubin.

—Es que no es res una existencia imaginaria?—va exclamar el mestre.—Y els personatjes mítics no son, doncs, capassos d' obrar sobre 'ls homes? Mediti sobre la mitologia, senyor Goubin, y veurà que son, no pas essers reals sino essers imaginaris, els qu' exerceixen sobre les ànimes l' acció més profunda y perdurable. Arreu y de tot temps, essers que no tenen pas més realitat qu' en Putois, han inspirat als pobles l' odi y l' amor, el terror y la esperansa; han aconsellat crims, y rebut ofrenes; han fet les costums y les lleys. Mediti, senyor Goubin, sobre la eternal mitologia. En Putois es un personatge mític, dels més obscurs, hi convinc, y de la més baixa especie. El sàtyr groller, assegut altre temps à la taula dels nostres pagesos del Nord, fou considerat digne de figurar en un quadro de Jordaëns y en una faula de La Fontaine. El fill pelós de Sycorax va entrar en el mon sublim de Shakespeare. En Putois, menys afortunat, serà tingut sempre en menyspreu pels artistes y els poetes. Li manca la grandesa y la originalitat, l' estil y el caràcter. Nasqué en esperits massa raonables, entre una gent que sabia llegir y escriure y que no posseia aquesta imaginació encantadora que sembla les faules. Em penso, senyors, que ja he dit lo sufficient pera ferloshi coneixer la veritable naturalesa d' en Putois.

—La concebeixo—digué 'n Goubin.

Y el senyor Bergeret va prosseguir el seu discurs:

—En Putois era. Jo puc afirmarho. Era. Fíxinsi y adquirirà la certesa de que esser de cap manera implica la substancia y no significa més que 'l lligàm entre l' atribut y el subjecte, no expressa més qu' una relació.

—Induatablement,—digué 'n Joan Marteau—pero esser sense atributs es esser tant poca cosa que no es esser res. «Jo soc el qui es.»

Perdonin la meva falta de memoria. Un no pot recordarse de tot. Però 'l desconegut que parlà d' aquesta manera va cometre una rara imprudència. Al donar à entendre amb aquesta frase irreflexiva qu' estava desprovist d' atributs y mancat de tota relació, va proclamar qu' ell no existia y es suprimí ell mateix barroerament. A què va que no s' ha sentit á parlar més d' ell?

—S' equivoca—va replicar el senyor Bergeret,—perquè ell ha corretjit el mal efecte d' aquesta paraula egoista aplicantse adjectius à grapats, y s' ha parlat molt d' ell, y quasi sempre sense tó ni só.

—No ho comprenc pas—digué 'n Goubin.

—Compendre no es pas necessari—respongué 'n Joan Marteau.

Y va pregar al senyor Bergeret que parlés d' en Putois.

—Em fa molt honor demanantmho—digué 'l mestre.

«En Putois va neixer en la segona meitat del segle XIX, à Saint-Omer. Li hauria valgut més neixer alguns segles avans à la foresta dels Ardennes ó à la de Brocelianda. Allavors hauria sigut un mal esperit de marvellós enginy.

—Una tassa de thè, senyor Goubin,—digué la Paulina.

—Es à dir que 'n Putois era un mal esperit?—va preguntar en Joan Marteau.

—Sí, ho era—respongué 'l senyor Bergeret—ho era fins'à cert punt, però no en absolut. Passa amb ell lo qu' amb aquells diables que 's diu que son molt dolents, però que un hi descobreix bones qualitats quan els freqüenta. Y m' inclinaria à creure qu' an en Putois no se li ha fet justícia. Madama Cornouiller, que previnguda contra d' ell, l' havia tingut totseguit per gandul, borratxo y lladre, va pensar que ja que la mare, que no era rica, li donaba feyna, era perquè ell s' acontentava de poc, y va preguntar-se si no 'n surtiria aventajosa fentlo trevallar am preferència à son jardiner, el qual si tenia millor anomenada, bé prou qu' era més exigent. Venia la època de tallar els teixos.

Ella va pensar que si madama d' Eloy Bergeret, qu' era pobre, no donaba gran cosa an en Putois, ella, qu' era rica, encare li donaria més poc, ja qu' es costum que 'ls rics paguin menys car que 'ls pobres. Y ja veyasos teixos tallats en muralles, en boles y en piràmides, sense gastarhi gaire. «Ja vigilaré, va dirse, pera que 'n Putois no ganduleji y no 'm robi. Jo no arrisco res y tot serà en profit. Aquets vagabons à voltes trevallen am més llestesa que 'ls obrers honrats.» Ella resolgué probarho y va dir à la mare: «Filla meva, fàssim venir an en Putois. El faré trevallar à Monplaisir.» La mare li va prometre complaurela. Y ho hagués fet de bona gana. Però s' ha dir qu' això no era pas possible. Madama Cornouiller va esperar an en Putois à Monplaisir. El va esperar debades. Ella tenia conseqüència en les idees y constancia en sos projectes. Quan va tornar veure à la mare es queixà de no haver sabut res d' en Putois. «Filla meva, es que no li ha dit que jo l' esperaba?»—Sí, però es estrany, extravagant...—Oh, conec el *gènero*. Me 'l sé de memoria el seu Putois. Però no hi pas obrer prou llunàtic pera negarse à venir à trevallar à Monplaisir. La meva casa es ben coneguda, em sembla. En Putois es posarà à mes ordres, y depressa, filla meva. No més diguim on s' està que jo mateixa aniré à trovarlo.» La mare va respondre qu' ella no ho sabia pas on s' estava en Putois, que no se li coneixia domicili.

«Jo no l' he pas tornat à veure, senyora. Em penso que s' amaga.» Podia expressarse més bé?

«Malgrat això madama Cornouiller no se la va escoltar sense certa desconfiansa; va tenir sospites de qu' enganyaba an en Putois, de que 'l sustreya à ses pesquisses, amb el temor de pèrdrel ó de que 's tornés més exigent. Verdaderament la va jutjar massa egoista. Molts judicis acceptats per tothòm, y consagrats per la historia, son tant ben fonamentats com aquet.

—Y, no obstant, es veritat—digué la Paulina.

—Què es lo qu' es veritat?—va preguntar la Zoa, mitg endormiscada.

—Que 'ls judicis de la historia sovint son falsos. Me recordo, papà, qu' un dia vares dir: «Madama Roland era ben càndida apelant à la posteritat imparcial y no adonantse de que, si sos contemporanis eren micos dolents, llur posteritat se composaria també de micos dolents.»

—Paulina—preguntà severament la senyoreta Zoa—quina relació hi ha entre la historia d' en Putois y això que 'ns vens à contar?

—Una de molt gran, tia.

—No la sé pas veure.

El senyor Bergeret, que no era pas enemic de les digressions, va respondre à la seva filla:

—Si totes les injusticies fossin à l' últim reparades en aquet mon, jamay s' en haguera imaginat un altre pera aquestes reparacions. Còm volen que la posteritat jutgi equitativament à tots els morts? Còm interrogarlos en l' ombra aon s' en van? Aixís qu' es podria esser just amb ells, se 'ls oblida. Però es que 's pot esser just alguna vegada? Y què es la justícia? Madama Cornouiller, al menys, à la fi fou obligada à reconeixer que la mare no la enganyava pas y que 'n Putois era introvable.

De tots modos, no va pas renunciar à descobrirlo. Va preguntar à tots els seus parents, amics, veïns, domèstics y fornidors si coneixien an en Putois. No més dos ó tres respongueren que no n' havien sentit à parlar may. La majoria, creyen ben bé haverlo vist. «Jo he sentit aquet nom, va dir la cuinera, però no hi posaria pas les mans al foc.—Putois! no 'n conec d' altre, digué l' caminer rasantse 'l clatell. Però no sabria pas dirli qui es.» L' informe més precís vingué del senyor Blaise, Cobrador del Registre, que va declarar haver empleiat an en Putois pera estellar llenya, en el pati de casa seva, del 19 al 23 d' octubre, l' any del Cometa.

«Un dematí, madama Cornouiller se presentà sofocada en el gabinet del meu pare: «Acabo de veure an en Putois.—Ah!—L' he vist.—Vol dir?—N' estic segura. Passava fregant la tapia de Càn Tenchant. Després ha trencat pel carrer de les Abadeses, y anava depressa. L' he

perdut de vista—Vol dir qu' era ell?—No 'n tinc cap dupte. Un home d' una cinquantena d' anys, magre, corvat, am l' aire de vagabond, una brusa bruta.—Es veritat, digué 'l meu pare, qu' aquestes senyes poden aplicarse an en Putois.—Ho veu? Endemés, l' he cridat. He fet un crit de «¡Putois!» y s' ha girat.—Es el medi, digué 'l meu pare, de que 'ls agents de policia 's valen pera assegurar-se de la identitat dels malfactors que persegueixen.

—Quan jo li deya qu' era ell!... Bè l' he sabut trovar, jo, el seu Putois. Y bé; vol que li digui? es un home de mala fatxa. Han sigut ben imprudents, vostè y la seva muller, donantli feina à casa seva. Jo soc bona fisonomista, y encare que no més l' he vist de darrera, juraria qu' es un lladre, ó potser un assassí. Ses orelles no son pas vorejades y això es un signe que no enganya.—Ah! ha remarcat que ses orelles no eren pas vorejades?—No m' escapa res. Senyor Bergeret, si no vol pas esser assassinat am la seva dona y fills, no deixi entrar més an en Putois à casa seva. Un consell: fassi canviar tots els panys...

Doncs, veusaquí qu' alguns dies després d' això, succeí à madama Cornouiller que li robaren tres melons de son hort. Com que 'l lladre no va poguer esser trovat, ella va sospitar d' en Putois. Elsgendarmes foren cridats à Monplaisir y llurs informacions confirmaren les sospites de madama Cornouiller. Allavors escamots de vagabonds escuraven els horts de la encontrada. Però aquesta vegada 'l robo semblava comès per un sol individu, am singular manya. No hi havia senyals de desbotament ni petjades de sabates sobre la terra humida. El lladre no podia esser ningú més qu' en Putois. Aquest era 'l parer del *cabo*, que sabia moltes coses d' en Putois, y que s' empenyava en posar la ma sobre aqueix aucell.

«El *Journal de Saint-Omer* va dedicar un article als tres melons de madama Cornouiller y publicà, segons datos presos pel poble, un retrat d' en Putois.» Té, deya 'l diari, el front baix, els ulls blavosos, l' esguart perdut, unes arrugues als polsos, els pòmuls sortits, vermells y lluent.

Les orelles no son pas vorejades. Magre, un xic corvo, feble en aparensa, en realitat es home d'una forsa rara: doblega fàcilment una pessa de cent sous entre l'índex y el polsè.»

Se tenien fundats motius, afirmava 'l diari, pera atribuirli un llarc seguit de robos realitzats amb una habilitat pasmosa.

«Tot el poble parlava d' en Putois. Un dia va saberse que havia sigut detingut y ficat à la presó. Però bentost se va comprobar que l'home que s'havia prè per ell era un marxant d'almanacs que 's deya Rigobert. Còm que no va poguèrsel acusar de res el varen deixar anar després de catorze mesos de detenció preventiva. Y en Putois continuava introvable. Madama Cornouiller fou víctima d'un nou robo, més atrevit que 'l primer: varen desaparèixer de son bufet tres culleretes de plata.

«Ella hi vegé la ma d' en Putois, feu posar una cadena à la porta del seu quarto y no pogué dormir més.

III

Vers les deu de la nit, haventse retirat la Paulina al seu quarto, la senyoreta Zoa digué al seu germà:

—No 't descuidis pas de contar còm en Putois va seduir à la cuinera de madama Cornouiller.

—Ja hi pensava, germana, digué 'l senyor Bergeret. Ometreho, seria perdre lo més bell d'aquesta historia Però tot s'ha de fer amb ordre. En Putois fou escrupulosament cercat per la justícia, que no va pas trovarlo. Quan va saberse qu'era introvable, quiscún posà son amor propi en trovarlo; y la gent maligna ho va lograr. Y com que n'hi havia molta, de gent maligna, à Saint-Omer y als voltants, en Putois era vist, al ensemps, pels carrers, pels camps y pels boscos. D'aquesta manera, fou afegit un tret al seu caràcter. Va concedírseli aqueix dó d'ubiquitat que posseïxen tants hèroes populars. Un esser capàs d'atravessar en un moment llargues distancies, y que 's mostra tot de sobte à l'indret on menys se l'esperava, espanta am raó. En Putois fou el terror de Saint-Omer. Madama Cornouiller, persuadi-

da de que 'n Putois li havia robat tres melons y tres culleretes, vivia en un esglay continuu, atrinxerada à Monplaisir. Els bèrnats, les reixes y els panys no la tranquilisaven pas. En Putois era pera ella un esser espantosament subtil, que passava à través de les portes. Un aconteixement domèstic augmentà 'l seu esglay. Havent sigut seduïda la seva cuinera, arrivà un moment que no pogué amagar la falta. Però va negarse obstinadament à dir qui era el seu seductor.

—Ella 's deya Gúdula—digué la senyoreta Zoa.

—Es deya Gúdula y se la creya protegida contra 'ls perills de l'amor per una barba de boc. Una barba repentina va protegir an aqueixa santa filla de rey venerada à Praga. Una barba que no era pas adolescenta no fou suficient pera defensar la virtut de Gúdula. Madama Cornouiller va empressar à Gúdula pera que li digués el nom de l'home que, havent abusat d'ella, la deixava en cabat en el tropell. Gúdula plorava à llàgrima viva y guardava silenci. Ni prec ni amenasses feren cap efecte. Madama Cornouiller va fer una llarga y minuciosa enquesta. Va interrogar hàbilment à sos veïns, veïnes y proveïdors; al jardiner, al *cabo*, als gendarmes; res la posà sobre la pista del culpable. Provà novament d'obtenir de Gúdula una confessió completa. «Pel seu bé, Gúdula, diguim qui es.» Gúdula restava muda. Tot d'una un raig de llum va atravessar l'esperit de madama Cornouiller: «Es en Putois!» La cuinera va plorar y no respongué res. «Es en Putois! Còm no ho he endavinat avans? Es en Putois! Desgraciada! desgraciada! desgraciada!...»

«Y madama Cornouiller romangué convençada de que 'n Putois havia fet una criatura à l'seua cuinera. Tots els de Saint-Omer, desde'l Jutje de Pau fins al gosset del fanaler, coneixien à la Gúdula y al seu *panier*. Al saber la nova de que 'n Putois havia seduit à Gúdula, tota la ciutat fou plena de sorpresa, d'admiració y de bon humor. En Putois fou celebrat com el seductor de les onze mil verges. Va atribuírseli, per indicis lleugers, la paternitat de cinc ó sis altres

criatures vingudes al mon aquell any, y que ha-guessin fet bé de no venirhi, per el plaer que 'ls hi esperava y la joia que causaven à llurs mares. Se senyalava, entre altres, à la serventa del senyor Marechal, comerciant de "A la Casa dels pescadors," una noya que passava 'l pa y la ge-perudeta del Pont-Biquet, les quals, per haverse escoltat an en Putois, s' havien vist augmentades d' un infantó. «¡El monstre!», exclamaven les comares.

«Y en Putois, sàtyr invisible, amenassava d' accidents irreparables à totes les juveneses d' una ciutat en la qual, segons els vells, les noyes, de memoria d' home, havien estat sempre tranquiles.

«Extès aixís per la ciutat y els voltants, restava lligat à la nostra casa am mil llassos subtils. Passava devant de la nostra porta y hi ha la creensa de que de vegades escalava 'l mur del nostre jardí. No se 'l trobava may tú per tú, però à cada instant reconeixiem son ombra, sa veu, ses petxades.

Més d' una vegada 'ns semblà veure la seva esquena en el crepuscle, al revolt d' un camí. Am ma germana y am mí cambiava una mica de caràcter. Restava dolent y malfactor, però devenia pueril y plè d' ingenuitat. Se feya menys real y m' atreveixo à dir que més poètic. Entrava en el cicle ingenuu de les tradicions infantines. Tenia quelcòm del Croquemitaine, del pare Fouetard y del marxand de sorra qu' al vespre tenca 'ls ulls dels infants. No era pas aqueix diabló qu' à la nit, al corral, en mela la qua dels pollets. Era menys rústic y menys encisador, però igualment entramaliat am candidesa, y pintava bigotis negres à les nines de ma germana. Desde 'l nostre llit, avans de dormirnos, l' escoltavem; plorava per les teulades amb els gats, lladrava amb els gossos, omplia de grinyolaments les tramujes y imitava en el carrer les cançons dels ubriacs retardats.

«Lo que 'ns feya en Putois present y familiar, lo que 'ns hi interessava, es que 'l seu recort estava associat à tots els objectes que 'ns envoltaven. Les nines de la Zoa, els meus cartipassos, els fulls dels quals ell havia barrejat y

embrutert tantes vegades, el mur del jardí demunt del qual haviem vist brillar, en l' ombra, sos ulls vermells, el test de faïansa blava qu' una nit ell va trencar, si es que no fou la glassada; els arbres, els carrers, els bancs, tot ens recordava en Putois, el nostre Putois, el Putois dels infants, personatge local y mític. No igualava pas en gracia y en poesia al monstre més llord, al faune més groller de Sicilia ó de Tessalia. Però era un semi-deu, al menys.

«Pel nostre pare tenia tot un altre caràcter: era simbòlic y filosòfic. El pare tenia gran pietat dels homes. No 'ls creya pas gaire raonables; llurs errors, quan no eren crudels, el divertien y el feyen somriure. La creensa en Putois l' interessava com la xifra y compendi de totes les creenses humanes. Còm qu' era irònic y burleta parlava d' en Putois còm d' un esser real. Y à voltes hi posava tanta insistencia y marcava les circumstancies am tal exactitut que la mare 's sorprendia tota y li deya, tota cànvida: «Es diria que parles seriament, espós meu: no obstant, sabs bé...»

«Ell responia greument: "Tot Saint-Omer creu am l' existencia d' en Putois. Seria un bon ciutadà, jo, si la negava? Cal mirarshi avans de suprimir un article de la fè comuna."

«No més un esperit honradíssim té semblants escrúpuls. En el fons, el meu pare era gassen-dista. Conciliava 'l seusentiment particular amb el sentiment públic, creguent com els de Saint-Omer am la existencia d' en Putois, sense admetre la seva intervenció directa en el robo dels melons y en la seducció de les cuineres. En fi, professava sa creensa en l' existencia d' en Putois pera esser un bon *audomarois*; y prescindia d' en Putois pera explicar els aconteixements que s' acomplien en la ciutat. De manera qu' en aquesta circumstancia, com en tota altre, fou un galant home y un bon esperit.

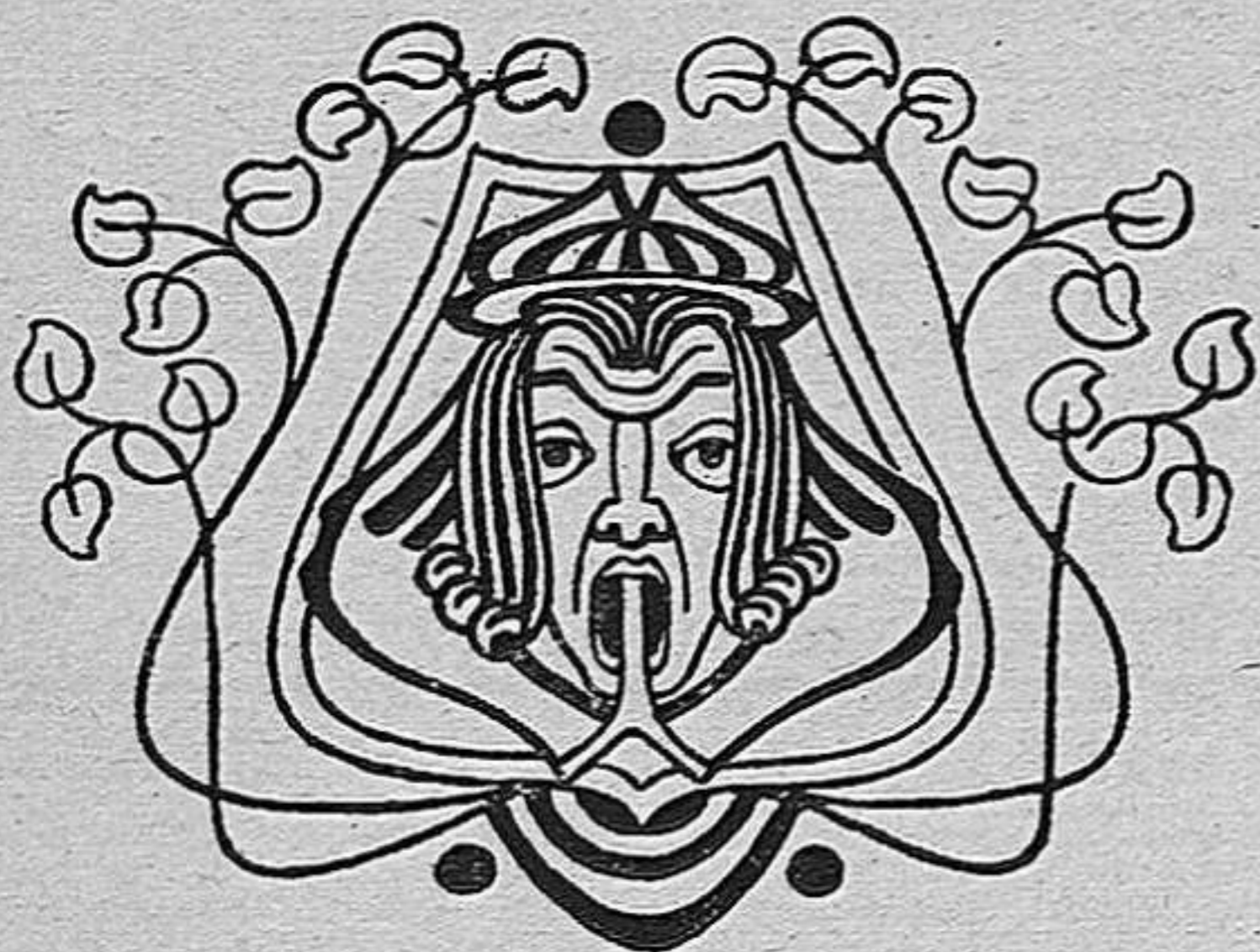
«En quant à la nostre mare, es reprotxava un xic el naixement d' en Putois, y no sense motiu. Car al fi y al cab en Putois havia nascut d' una mentida de la nostre mare, com Caliban havia nascut de la mentida del poeta. Està clar que les faltes no eren pas iguals y la mare era més

ignoscenta que Shakespeare. Malgrat això, estava espantada y confosa al veure la seva mentida tan petita creixer desmesuradament, y sa lleugera impostura assolir un èxit tan prodigiós, que no 's deturava pas, que s' extenia de mun de tota una ciutat y amenassava extendres per tot el mon. Fins un dia va tornarse esblanqueïda creguent qu' anava à veure la seva mentida alsarse devant d' ella. Aquell dia, una seva criada, nova en la casa y en el país, va anar à dirli qu' un home preguntava per ella. Deya que tenia necessitat de parlar am la senyora. "Quin home es?—Un home de brusa. Té l' aire de trevallador del camp.—Ha dit còm se deya?—Sí, senyora.—Y bé, còm se diu?—Putois.—Còm li ha dit qu' es deya?—Putois, senyora.—Es aquí?—Sí, senyora. S' espera à la cuina.—Y vostè l' ha vist?—Sí, senyora.—Y què vol?—No m' ho ha pas dit. No més vol dirho à la senyora.—Vagi à preguntarli."

«Quan la criada va tornar à la cuina, en Putois ja no hi era. Aquest encontre de la criada forastera y d' en Putois no fou may més aclarit. Però jo crec qu' à partir d' aquell dia la mare va comensar à creure que 'n Putois podia molt bé existir, y qu' ella podia molt bé no haver mentit.»

(Traducció de C. Rahola)

Aquest admirable relat, aquesta obra mestre de pietat y d' ironia, está dedicada à l' eminent crític noruec Jordi Brandès.

Gentilesa

Els llassos que porta en les sabates la senyoreta: A.

ls llassos de tes sabates pulcres y xarolades, hermosa, tenen un voleyar nirviós, fantàstic, incert, còm si fossin papellones ubriagues, contorsionades per la proximitat d' un caliu potent o d' una lluminària en-

cegadora.

Viuen el misteri pregón dels teus ulls y la febre del teu cos de verge desitjosa. Es aixís perquè 's mouen insegurs y à batzegades lentes quan el teu cos es laç: perquè 's mouen victoriosos de frisansa quan ta carn s' estremeix. Es aixís perquè volen adalerats quan els teus ulls guspirejen rialles de sang: perquè moren sense extremituts quan se clouen tes parpelles auriolades de tornassol.

Son honrats y crudels. A voltes tu passes seriosa, imposanta, santa, més ells son honrats y ns diuen que sota aquesta vestidura de desprecis hi ha una fogata de follies ardoroses. També son crudels, perquè han fet traició à qui els hi ha donat vida y 'ns han ensenyat la veritat que tu avara amagaves als nostres ulls creyents. Els havem vist aletejar furiosos.

Si jo t' estimés, si jo un dia arribava à estimarte, hermosa, no voldria pas que 'ls deixessis morir d' anyoransa en un recó de ta cambra, lluny del teu cos. Si jo may t' estimava, enlloc de cavalcar ubriac de l' ardor dels teus llavis, del bategar vital del teu cos, de les bruixeries estivals dels teus ulls, cantaria l' amor seguint el ritme nirviós, fantàstic, incert, de les papellones negres que decoren les teves sabates pulcres y xarolades...

M.

D' una cansó de la Vida Nova del Dante Alighieri
(fragments traduïts per J. Maragall)

Dones que haveu enteniment d' amor
Vull ab vosaltres de la meva dir
No perque crega sua llahor finir
Sino parlar per desfoga el meu cor.
Vos diré que pensant el seu valor
Amor se 'm fá tant dolçament sentir
Que si no fos llavors mon defallir
Parlant faria enamorar tot cor

.....
Un ángel clama ab divinal clamor
Y diu: «Senyor, al mon s' hi esdevé
Una gran meravella que provê
D' esprit que fins aquí llença claror.
Y tot el cel, al qui no manca rê
Sino haverlo, demána'l al Senyô,
Y tots els Sants ne volen la mercè:
No mes pietat ens dona la rahó.
Que Deu ohint que 's parla d' ella: «Amats»
—Diu á ne 'ls sants— «no vos despacienteu,
Que allá ont ella es hi há algú que quan l' haurèu
Al infern anirá á dî als condemnats:
—Jo he vist la esperança dels benaventurats—
¡Ma dona es desitjada á dalt del cel!

Ara os diré quina es la sua virtut:
Dòna que vulla apendre gentilesa,
Que vaja ab ella, que quan vá fent via
En els homes grollers posa una feresa
Que aquell que baixament la miraria

Oíen seria ennoblit ó 's moriria.
Mes quan ne troba algùn que digne sia
De mirarla, en aquell té tal virtut
Que se sent molt mellor de lo que 's pensa,
Y tant humil, que oblida tota ofensa.
Y encara major gracia Deu li há dat:
Que no pot mal finir qui li há parlat

.....
Color de perla, que à bell rostre escau,
Es el seu; esblaymat, pero no massa;
Es tot lo bé que puga fer natura
Y d' humana bellesa la mesura.
Y dels ulls vãn sortintli mentres passa
Uns esperits d' amor tots inflamats
Que fereixen els ulls del qui la mira
Y van de dret al cor; y d'ú estragit
Amor meteix al rostre: tal el gira
Que no pot pas mirarse fit á fit.

Lletres: REVISTA MENSUAL

=====
Preu de subscripció
=====

2 Pessetes mitj any.—Número solt, 40 céntims.

—◆◆◆—
REDACCIÓ: Plassa Independencia, 9, pral.

ADMINISTRACIÓ: Cort-Real, 4, pral.

—◆◆◆—
Essent aquesta Revista exclusivament literaria, publicarà tots els treballs concebuts y escrits en bellesa. No conreurà pas una escola determinada; no 's farà pas portaveu apassionat d' aquest ò l' altre dogma artistic. No l' espantaràn pas les orientacions modernissimes de la literatura, més no s' en farà pas, am criteri tencat, un defensor à altransa, rebutjant les tendencies contraries.